

ЛІТЕРАТУРА

1. Банк В.Р. Финансовый анализ / Банк В.Р., Банк С.В., Тараскина А.В. – М.: Эксмо, 2008. – 650 с.
2. Брели Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов / Пер. с англ. Н. Баршиной. – М.: ЗАО «Олімп – Бізнес», 2008. – 1008 с.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент / И.А. Бланк. – К.: Эльга Ника – Центр, 2004. – 649 с.
4. Гридчин М.В. Финансовый менеджмент. [3-е изд. стереотип]. – К.: МАУП, 2004. – 160 с.
5. Заїкіна О.О. Роль показників ділової активності в оцінці управління підприємством // Харчова промисловість. – 2008. – №7. – С. 144–148.
6. Зимин Н.Е. Анализ и диагностика финансового состояния предприятий. – М.: «Экмос». – 2003. – 240 с.
7. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу / В. Івахненко. – К.: КНЕУ, 2000.
8. Иванов А.П. Финансовые инвестиции на рынке ценных бумаг / А. Иванов. – М.: Издательско-торговая корпорация «Даньков и К». – 2004. – 444 с.
9. Гзмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. посібн. [2-ге вид. пер.і допов.] – К.: МАУП. – 2001. – 252 с.
10. Ковалев В.В. Финансовый анализ.[2-е изд.перед. и дополн.]. – М.: «ФИНАНСЫ И СТАТИСТИКА». – 1998. – 512 с.
11. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник .– 2-ге вид. – Київ: Знання, 2005. – 456 с.
12. Куриленко Т.П. Теоретичні аспекти визначення ділової активності // Науковий вісник. – 2004. – № 3. – С. 46–50.
13. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1999. – 132с.
14. Покропивний С.Ф. Экономика предприятия: [2-е изд.пер. и дополн.]. – К.: КНЕУ, 2002.
15. Рзаєва Т.Г. Оцінка ділової активності та механізм забезпечення результативної діяльності підприємства.
16. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. Навч. посібн. Київ: Знання, 2004. – 654 с.
17. Фінансовий аналіз / [М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька]; за ред. М.Д. Білика. – К.: КНЕУ, 2005. – 836 с.
18. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз. Навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2002. – 360 с.
19. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – 196 с.
20. www.enbv.narod.ru.

УДК 332:330.322

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Бойко А.В., к.е.н.

Черкаський державний технологічний університет

В статье проанализированы экономические и организационно-правовые основы формирования и наращивания инвестиционного потенциала региона, исследованы источники и условия его формирования. Определены проблемы теоретического обоснования инвестиционных ресурсов. Разработаны предложения по повышению эффективности реализации инвестиционного потенциала региона.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал, инвестиционные ресурсы, регион.

The economic, organizational and legal bases of forming and increasing the regional investment potential were analyzed in the article. The sources and conditions of its formation were investigated.

The theoretical problems of investment resources substantiate were defined. The suggestions for improving the regional investment potential were developed.

Key words: investment potential, investment resources, region.

Вступ. Поглиблення регіональної асиметрії показників економічного та соціального розвитку України в умовах структурних змін світового господарства формує нові вимоги до дослідження інвестиційної складової регіонального розвитку. До об'єктивних передумов нерівномірності соціального та економічного розвитку регіонів належать різна забезпеченість ресурсами та низька економічна активність. Під дією науково-технічного прогресу, завдяки залученню відсталих територій у процеси спеціалізації, кооперації та комбінування виробництва має фіксуватися тенденція вирівнювання розміщення продуктивних сил. Низький рівень інтенсивності регіональних заходів упродовж 90-х рр. ХХ ст. не

сприяв формуванню такої тенденції в Україні та її регіонах. У результаті, розрив в обсягах валового регіонального продукту на одну особу у 2008 р. між Тернопільською та Дніпропетровською областями складає 3,19 рази, а з урахуванням м. Києва – 6,34 рази.

Важливою умов збалансування регіональних показників розвитку є ідентифікація кількісних та якісних показників наявних інвестиційних ресурсів. У зв'язку із цим особливого значення набуває узагальнення науково-методичних напрацювань та поглиблення теоретичних основ дослідження інвестиційного потенціалу регіонів. Наукова та практична значимість обраної для цього дослідження проблематики підтверджується численними публікаціями вітчизняних та зарубіжних вчених, конференціями, що присвячені інвестиційним процесам.

Серед праць українських вчених, що зробили вагомий внесок у наукову розробку інвестиційного потенціалу регіонів країни, виділяємо роботи П.Ю. Беленького, Л.М. Борщ, З.С. Варналія, В.М. Геєця, З.В. Герасимчук, Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, В.К. Євдокименка, Я.А. Жаліла, С.В. Захаріна, В.О. Онищенко, В.Г. Федоренка. Зокрема, В.Мартиненко, розглядаючи інвестиційний потенціал, наголошує, що запаси і кошти лише тоді перетворюються на потенціал, коли достатньо сил, умов, енергії для їх використання та отримання бажаного результату [10, с. 60]. Визначальним критерієм категорії «інвестиційний потенціал» є поєднання зазначених факторів. В.Гомольська розглядає «інвестиційний потенціал» як складову інвестиційного клімату, поряд з інвестиційним ризиком і законодавством [4, с. 62]. Інші вчені виділяють лише дві складові, а саме інвестиційний потенціал та інвестиційний ризик.

Постановка завдання. Практична реалізація інвестиційного потенціалу ускладнюється сучасними тенденціями та закономірностями розвитку національної та світової економіки. Наслідки світової фінансової кризи мають бути подолані у першу чергу за рахунок мобілізації внутрішніх інвестиційних резервів. Метою цієї статті є аналіз проблем теоретичного дослідження інвестиційного потенціалу регіону та обґрунтування заходів його нарощування й раціонального використання в умовах структурних змін світового господарства.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку наукової думки у вітчизняній літературі категорія «інвестиційний потенціал» набула широкого розповсюдження. Проте сутність означеної категорії має неоднозначне трактування. Це не забезпечує комплексності економічних досліджень та приводить до підміни понять. Зміна наукових парадигм, виникнення і розвиток суто ринкових підходів до тлумачення економічних категорій спонукає до переосмислення й уточнення сутності категорій у сфері інвестування. Власне, аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених дозволяє умовно виділити такі напрями теоретичних підходів до розгляду сутності інвестицій, як: розширений, звужений, ресурсний, витратний, процесний та синтетичний. Зокрема, для теоретичних досліджень сутності інвестицій західній науковій думці властивий більш широкий підхід порівняно із вітчизняною. У теоретичному та практичному аспектах існуючі визначення категорії «інвестиції» мають право на життя, оскільки дозволяють детальніше і глибше проводити аналіз, синтезуючи різні точки зору. Економічний зміст інвестицій є надто широким для єдиного і вичерпного визначення. У різних галузях економічної науки і широких сферах практичної діяльності їх суть має свої особливості.

Розвиток ринкових відносин в Україні, формування нової структури відносин власності, розширення складу інвестиційних джерел забезпечення регіонального розвитку, зміна системи управління, зростання ролі регіонів у проведенні ринкових трансформацій зумовили напрями розвитку методології стосовно інвестицій. По-перше, це наявність зв'язку інвестицій з одержанням доходу як істотного мотиву інвестиційної діяльності. По-друге, це розгляд інвестицій у єдності двох сторін: ресурсів як цінностей та вкладень як затрат. По-третє, це аналіз інвестицій не лише у статичній, а й у динамічній формі, що дає змогу поєднати у межах категорії «інвестиції» ресурси, вкладення і віддачу вкладених коштів як мотиву цього об'єднання. По-четверте, це зарахування до переліку об'єктів інвестування усіх ресурсів, що можуть бути використані в інвестиційній діяльності й дати соціально-економічний соціальний ефект.

Важливим у понятійно-термінологічній системі інвестиційної проблематики регіональної економіки є поняття «інвестиційний потенціал регіону». Адже з позиції інвестиційного забезпечення регіональних соціально-економічних систем зазначене поняття може розглядатися як певний критерій суспільного прогресу. Термін «потенціал» походить від латинського *potential* – сила, й характеризує «джерела, можливості, засоби, які можуть бути використані для вирішення якої-небудь задачі, досягнення якоїсь цілі, можливості окремої людини, суспільства, держави в певній області» [12, с. 1058]. Таким чином, потенціал характеризує сукупність джерел, засобів та можливостей, що формують спроможність чи реальність досягнення конкретної цілі або задачі.

Інвестиційний потенціал є матеріальною основою забезпечення динаміки соціально-економічного розвитку [1, с. 58]. Його кількісні та якісні характеристики відображають упорядковану

сукупність інвестиційних ресурсів, що включають матеріально-технічні, фінансові та нематеріальні активи. При цьому інвестиційні ресурси регіону – це сукупність матеріальних, нематеріальних, фінансових цінностей, що є об'єктами інвестиційної діяльності та можуть бути використані з метою реалізації інвестицій у регіональній соціально-економічній системі. Характерною ознакою інвестиційних ресурсів є їх конкретне цільове призначення, а саме забезпечення реалізації реальних, фінансових та інтелектуальних інвестицій. Суспільно значимою метою формування інвестиційних ресурсів є сприяння розвитку на засадах ефективного господарювання із забезпеченням якості життя та екологічно безпечних умов життєдіяльності населення.

Ефективність структурних трансформацій на засадах сталого розвитку значною мірою залежить від того, наскільки раціонально розміщені інвестиційні ресурси. Їх територіально-галузеві пропорції обумовлюють комплексність та збалансованість розвитку на усіх рівнях – від національного до місцевого. Важливою умовою регіонального розвитку є ініціативність територій щодо формування та реалізації конкурентних переваг. При цьому метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку територій, усунення основних регіональних диспропорцій. У зв'язку з цим науковий інтерес становить розгляд власних інвестиційних ресурсів регіону та перспективних напрямів їх трансформації у реальні інвестиції поряд із вивченням можливостей залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів у контексті розробки проблеми недоінвестування реального сектору економіки.

Розглядаючи у ретроспективі, слід зазначити, що спочатку джерелом інвестицій вважався дохід від зовнішньої торгівлі, далі – прибуток і дохід від виробництва, потім – різні форми заощаджень [11, с. 19-20]. Останні виникають, коли доходи корпорацій, підприємств, урядів та окремих громадян перевищують їх видатки. Корпорації (нефінансові) історично найбільше заощаджують, створюючи приблизно 60% національного інвестиційного фонду в розвинених країнах. Їх заощадження набувають форми нерозподіленого прибутку та амортизаційних відрахувань. Але вони переважно не надходять на ринок інвестиційних ресурсів. Більше того, фінансові потреби корпорацій, як правило, перевищують їх заощадження. Тому на ринку інвестиційних ресурсів корпоративний та весь підприємницький сектор виступає у ролі кінцевого їх споживача.

Таким чином, в організаційно-фінансовому відношенні інвестиційний потенціал регіону становлять власні кошти (внутрішньорегіональні джерела), позичені і залучені (зовнішні джерела). За належністю до інституціональних секторів економіки розрізняють заощадження нефінансових корпорацій, фінансових інституцій, державних установ, домашніх господарств та некомерційних організацій, що їх обслуговують. При цьому категорія «заощадження» застосовується двояко – як величина річного доходу, що не використана на оплату споживання товарів та послуг, а також як сума накопичень за певну кількість років (накопичені заощадження на певну дату). Застосування того чи іншого підходу залежить від специфіки, мети та методів наукового дослідження. З огляду на світовий досвід заощадження населення мають значний вплив на темпи економічного зростання у країні, якщо досягають не менш як 12–14% ВВП. У Федеративній Республіці Німеччини, наприклад, понад 60% загальних інвестиційних ресурсів, які живлять економіку, – це заощадження населення [7, с. 16].

Вагомою умовою інвестиційного потенціалу є система пенсійного накопичення. В Україні розпочато процес розбудови багаторівневої системи пенсійного забезпечення, третій рівень якої передбачає створення системи добровільного недержавного пенсійного забезпечення. З огляду на структуру розміщення пенсійних активів (рис. 1) важливість подальшого розвитку недержавних пенсійних фондів відносно збільшення інвестиційних ресурсів у регіонах України є безсумнівною.

При моделюванні інвестиційного механізму, покликаного забезпечити стійкий поступальний розвиток пенсійної системи, що ґрунтується на накопичувальних принципах, доцільно врахувати досвід розвинутих країн. А він свідчить, що відсутність державного регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів значно збільшує ризики, пов'язані з неефективною інвестиційною політикою [6, с. 221-228]. До чинників, що впливають на формування заощаджень населення у регіоні, правомірно віднести:

- розвиток системи пенсійного накопичення;
- державну політику доходів і соціального захисту населення;
- розвиненість мережі інституційних структур грошового ринку;
- демографічну ситуацію;
- попит на інвестиційні ресурси;
- рівень конкуренції на ринку інвестиційних ресурсів;

- рівень економічної культури населення;
- рівень виробничого розвитку регіону;
- привабливість економіко-географічного положення та сприятливі природні умови.

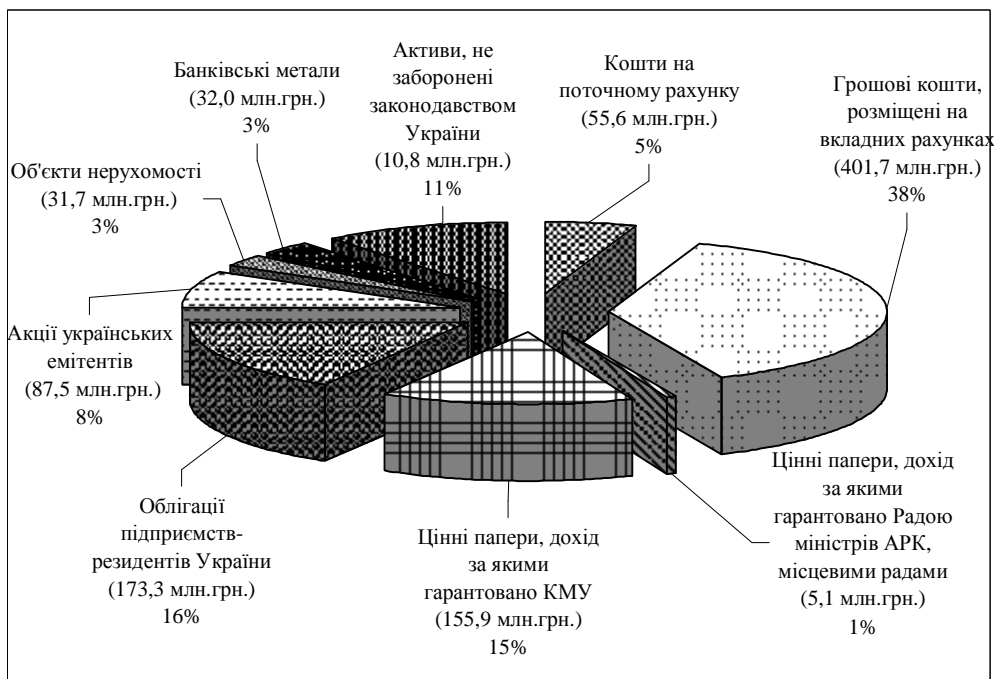

Рис. 1. Структура інвестованих пенсійних активів станом на 30.09.10 р. [14]

У більшості розвинених країн світу держава є одним із найвпливовіших інвесторів за рахунок якої здійснюється 30-40% інвестицій у галузі виробничої та соціальної інфраструктури, а у деяких країнах, окрім того, і в житлове будівництво. Заощадження держави розглядаються як частина бюджетних коштів, що виділяються на інвестування, та коштів від перевищення доходів над видатками державного бюджету, які спрямовуються на ринок капіталу. За рахунок державних інвестицій тривалий час формувалася значна частина інвестиційного потенціалу України та її регіонів. Проте, розвиток ринкових відносин вніс значні корективи у структуру джерел фінансових ресурсів, призначених для інвестування (табл. 1).

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування в Україні у січні – вересні 2010 року [15]

	Освоєно			
	капітальних інвестицій		у т.ч. інвестицій у основний капітал	
	млн. грн.	у % до загального обсягу	млн. грн.	у % до загального обсягу
Усього	103294,7	100,0	83852,3	100,0
у т.ч. за рахунок				
коштів державного бюджету	4644,9	4,5	4383,7	5,2
коштів місцевих бюджетів	2258,5	2,2	1516,7	1,8
власних коштів підприємств та організацій	64726,6	62,7	48106,1	57,4
кредитів банків та інших позик	12876,5	12,5	11524,8	13,7
коштів іноземних інвесторів	2430,4	2,3	2070,9	2,5
коштів населення на будівництво власних квартир	2958,1	2,9	2958,1	3,5
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	9441,4	9,1	9441,4	11,3
інших джерел фінансування	3958,3	3,8	3850,6	4,6

Перш за все, це стосується мотивації держави до інвестування. За умов адміністративно-командної системи вона зводилася до укріплення державного тоталітаризму в економіці, зростання витрат на військово-промисловий комплекс та адміністративний апарат. Ринкова система економіки визначає пріоритетним для держави інвестування сталого розвитку, розробку і реалізацію програм національної безпеки і соціальних програм, розвитку малого і середнього бізнесу, стимулювання приватних інвесторів.

На сучасному етапі в Україні державні інвестиції здійснюються у таких формах, як капітальні видатки державного та місцевих бюджетів, бюджетне фінансування державних цільових програм та інвестиційні витрати бюджетів розвитку. Участь держави в інвестиційному процесі забезпечується через пряме фінансування інвестиційних проектів, державне замовлення та пайову участь держави в різних інвестиційних програмах. Загальними умовами реалізації державних централізованих інвестицій є надання коштів державного бюджету на безповоротній основі; наявність затверджених переліком будівництва об'єктів для державних потреб; підтримка пріоритетних об'єктів виробничого призначення за умови максимального використання власних, залучених та інших коштів.

Важливою складовою власних інвестиційних ресурсів регіону є бюджет розвитку місцевих бюджетів. Як автономна частина останніх, відповідно до Бюджетного кодексу України зазначене джерело інвестицій має визначені статті формування [2]. У світовій практиці до останніх відносять податки, надходження від приватизації; відсотки та основну частину боргу за наданими бюджетними кредитами, що повертаються підприємствами та організаціями; позики та кредити іноземних держав та міжнародних фінансових організацій [8, с. 136]. Джерела, закріплені за бюджетом розвитку, можуть бути використані виключно для фінансування капітальних вкладень. Ресурси цього бюджету спрямовуються на розбудову місцевої соціальної та виробничої інфраструктури, на реалізацію програм соціально-економічного розвитку відповідної території, пов'язаних із здійсненням інвестиційної та інноваційної діяльності, а також на фінансування інших видатків, спрямованих на розширене відтворення. Виокремлення бюджету розвитку у складі місцевих бюджетів гарантує мінімум державного фінансування інвестиційних проектів.

Бюджет розвитку є дієвим важелем забезпечення довгострокової програми соціально-економічного розвитку, що наданий місцевій владі Бюджетним кодексом України. Статті 14 та 72 Кодексу дозволяють приймати бюджети міст із дефіцитом виключно в частині бюджету розвитку. Такий дефіцит повинен покриватись за рахунок запозичень до місцевих бюджетів. До бюджету розвитку можуть бути залучені кошти від місцевих позик та відчуження майна територіальних громад. З цих коштів можливе фінансування статутного фонду суб'єктів підприємницької діяльності, а дивіденди, нараховані на акції господарських товариств, що є у власності відповідної територіальної громади, повертаються до бюджету розвитку. Відтак, простежується своєрідне замкнуте коло: створені за рахунок бюджету розвитку підприємства приносять дохід до бюджету розвитку, кошти якого використовуються на створення нових суб'єктів підприємництва або на капітальні вкладення в інфраструктуру.

Питання розширення інвестиційних можливостей територіальних громад залишається винятково актуальним. Основою фінансування муніципальних інвестиційних програм у розвинутих місцевих фінансових системах є муніципальний або комунальний кредит. У світовій практиці функціонування децентралізованих державних позик виділяють різні їх форми, а саме облігаційні позики, безоблігаційні позики, комунальний банківський кредит, комерційний комунальний банківський кредит, комунальний кредит державних банків та взаємний комунальний кредит. Згідно з російським досвідом, муніципальні запозичення здійснюються для реалізації різних проектів: житлового будівництва, телефонізації міста, реалізація інфраструктурних проектів, будівництва комерційної нерухомості, кредитування місцевих підприємств [9, с. 84].

Відповідно до чинного законодавства, органи місцевого самоврядування в Україні можуть випустити державні цінні папери для задоволення потреб у фінансуванні витрат відповідних бюджетів та окремих проектів, а також з метою залучення інвесторів. Кошти від випуску облігацій внутрішніх місцевих позик, позики та кредити, які органи місцевого самоврядування отримують у банківських установах, залучаються лише до фінансування відповідного місцевого бюджету з обов'язковим внесенням до нього витрат на обслуговування зазначених позик і кредитів. Використання інструментарію місцевого запозичення, безперечно, додає напруженості місцевим бюджетам, оскільки передбачає відплатність отриманої позики. Найбільш прийнятними з економічної точки зору напрямками використання залучених ресурсів є перспективні інвестиційні проекти, здатні дати суттєвий мультиплікаційний ефект. Існують законодавчі обмеження здійснення муніципальних запозичень. По-перше, місцева рада може прийняти рішення про запозичення до відповідного бюджету за умови, що видатки на обслуговування боргу бюджету АР Крим та бюджету місцевого самоврядування щорічно не перевищувати-

муть 10% видатків поточного бюджету протягом бюджетного періоду, коли планується обслуговування боргу.

По-друге, якщо в процесі сплати основної суми боргу та відсотків по його обслуговуванню має місце порушення графіка сплати з вини позичальника, відповідна рада не має права здійснювати нові запозичення протягом наступних 5 років.

По-третє, тільки місцеві ради міст з кількістю населення не менше 800 тисяч мешканців мають право здійснювати зовнішні запозичення. За даними Держкомстату, на 01.01.2010 р. такими містами в Україні є Київ (2,785 млн. чол.), Харків (1,452 млн. чол.), Дніпропетровськ (1,011 млн. чол.), Одеса (1,010 млн. чол.) та Донецьк (968,3 тис. чол.).

Для врегулювання місцевих запозичень з метою мінімізації можливості неефективного використання запозичених коштів необхідно здійснити ряд заходів – як на загальнодержавному рівні, так і на місцевому. Зокрема, пропонується:

- оптимізувати контроль над здійсненням місцевих запозичень через забезпечення відповідального планування витрат, що будуть фінансувати позиками;
- запровадити обов'язковий супровід місцевих позик деталізованими програмами використання запозичених коштів та планами погашення боргів;
- здійснювати інформування суспільства про умови та цілі запозичення.

Таким чином, місцеві запозичення є досить важливою складовою інвестиційного потенціалу регіону, хоча їх здійснення потребує удосконалення організаційних засад. У силу обмежених можливостей населення та держави у формуванні інвестиційних ресурсів, вагомим джерелом останніх залишаються кошти суб'єктів господарювання або підприємств. Основними серед них є прибуток та амортизаційні відрахування. При цьому стосовно першого, як джерела інвестиційних ресурсів, жодних суперечок не існує, відносно ж амортизації позиції вітчизняних учених розходяться. На сучасному етапі розвитку національної економіки існують дві концепції амортизації: економічна та податкова. Саме через те, що їх зміст не співпадає, і виникає суперечність позицій вітчизняних науковців щодо розгляду амортизації як інвестиційного ресурсу підприємств. У зв'язку із тим, що головна увага з боку держави приділена розгляду амортизації у контексті податку на прибуток, то основна її функція – відтворення основних засобів – нівельована.

Існуюча практика, за якої амортизаційні відрахування перетворилися з фонду відтворення у фонд поточного використання (переважно як джерело оплати праці) згубна і потребує відновлення інвестиційного характеру амортизаційного фонду, тобто створення умов для використання його за економічним призначенням. Важливим напрямом амортизаційної реформи залишається вдосконалення порядку нарахування амортизаційних відрахувань. Актуальними питаннями є запровадження системи пільг для суб'єктів підприємницької діяльності, що реалізують інноваційні проекти та здійснюють оновлення обладнання; забезпечення стимулюючої ролі податкової амортизації в оновленні основних фондів шляхом застосування принципу “прискорена амортизація” до пріоритетних інноваційних технологій; усунення розбіжностей у підходах до нарахування економічної амортизації та амортизації для цілей оподаткування.

Головним недоліком цього джерела інвестиційних ресурсів є знецінення в умовах недосконалості системи індексації основних фондів та нематеріальних активів при високій інфляції. У розвинених країнах 80% валових капітальних вкладень здійснюються за рахунок амортизації та прибутку і лише 20% – за рахунок випуску акцій, облігацій [1, с. 63]. Це свідчить про те, що головним джерелом інвестиційних ресурсів є власні кошти підприємств, а також фактори підвищення ефективності їх використання.

Ускладнюється використання та нарощування інвестиційного потенціалу регіону через нерозвиненість фондового ринку і ринку цінних паперів. Локомотивом інвестування регіональної економіки упродовж 2000–2008 рр. були ресурси фінансово-кредитних установ (табл. 2).

Проте вітчизняний банківський сектор упродовж 90-х рр. ХХ ст. здебільшого був зорієнтований на короткотермінове кредитування, що визначалося структурою пасивів банків [5, с. 49]. Короткострокова структура депозитів диктує банкам необхідність орієнтуватися на короткотермінові кредити (рис. 2).

Прихід іноземного фінансового капіталу в банківський сектор України підвищив пропозицію кредитних грошей. Капіталізація вітчизняної банківської системи залишається низькою, а саме 16,61 млрд. дол. США у 2008 р. при сукупному статутному капіталі – 10,99 млрд. дол. США [13, с. 25]. Світова фінансова криза суттєво вплинула на національний фінансово-кредитний ринок. Проблеми відновлення кредитування національної економіки та залучення ресурсів населення на докризовому рівні пов'язані, у першу чергу, з низькою довірою суспільства до української влади.

Таблиця 2

**Показники кредитування економіки та ресурсної бази
банківської системи України, млн. грн. [16]**

Рік	Обсяг кредитів наданих в економіку	Зобов'язання банків за коштами, залученими на рахунки	Залишки коштів на рахунках фізичних осіб*
1	2	3	4
2000	19574	18738	6780
2001	28373	25674	11338
2002	42035	37715	19302
2003	67835	61617	32396
2004	88579	82959	41611
2005	143418	132745	73202
2006	245226	184234	106715
2007	426863	279738	164159
2008	734010	357204	215087

* до 2003 р. спостереження здійснювалося за вкладами населення в банках України

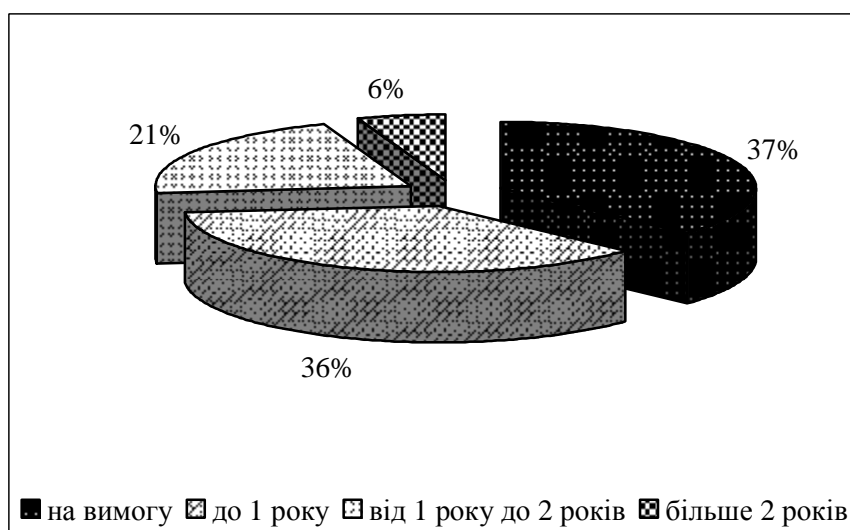

Рис. 2. Структура депозитів резидентів у комерційних банках України (крім депозитних корпорацій) у розрізі строків погашення станом на липень 2010 року [16]

Важливим елементом регіональної системи мобілізації інвестиційних ресурсів у розвинених країнах світу є фінансові посередники. Інвестиційні фонди та компанії формують ресурси шляхом випуску власних цінних паперів. Інвестиційні компанії купують цінні папери з метою одержання прибутку на вкладений капітал. Доходи, отримані у вигляді дивідендів та процентів, ці компанії розподіляють серед своїх акціонерів, а прибуток від підвищення біржового курсу цінних паперів зараховують, як правило, до резервів. Інвестиційні фонди здійснюють діяльність лише у галузі спільного інвестування, вкладаючи залучені ресурси у цінні папери держави, підприємств, розмішуючи їх у банках на депозити.

До нереалізованого джерела інвестицій належить венчурний капітал, перевагами якого є фінансування проектів, що супроводжуються високими ризиками. Суть діяльності венчурних фондів зводиться до «розкрутки» бізнесу і продажу його стратегічному інвестору. Основні умови вибору об'єкта інвестування венчурними фондами: присутність на ринках, що динамічно розвиваються; наявність кваліфікованої команди менеджерів та якісного бізнес-плану; компанія повинна бути цілком чи частково приватною; проект має стати прибутковим протягом 3-4 років; мають бути можливості для вільного продажу своєї частки бізнесу. На відміну від розвинутих країн, де венчурний капітал орієнтується на високотехнологічні галузі, в Україні найбільші венчурні інвестиції вкладено у підприємства торгівлі, харчової промисловості, виробництво споживчих товарів, оскільки саме у цих секторах відбувається динамічний розвиток, а короткий термін обігу коштів дає можливість зменшити ризикованість проекту.

В умовах, коли українські банки ще не відповідають західноєвропейським стандартам щодо капіталізації, а інвестиційна спроможність вітчизняних підприємств за нестачі обігових коштів, відсутності нових технологій, порушення структури цін, неефективного менеджменту є низькою, окремі вітчизняні науковці доводять, що сподіватися на внутрішнього інвестора проблематично. Однак, проблематика іноземного інвестування викликає численні дискусії у середовищі фахівців і вчених. Глибинний же економічний зміст зовнішніх інвестицій полягає у тому, що вони, як правило, є результатом заощаджень, здійснених в інших державах. Такі заощадження можуть надходити в економіку країни-реципієнта у вигляді іноземних інвестицій або фінансових запозичень та допомоги від міжнародних фінансових інституцій та іноземних держав. Потреба у використанні іноземних інвестицій пов'язана з тим, що вони не лише забезпечують зовнішнє фінансування розвитку регіональної економіки, а й надають управлінський досвід, канали реалізації та маркетингові стратегії, можливості навчання персоналу, ноу-хау та сучасну технологію. Водночас, у національних умовах для іноземних інвестицій характерним є подвійність їх природи, яка виявляється у різносторонньому впливові на показники економічного та соціального розвитку.

Висновки. Ринкові трансформації зумовлюють зміни в усіх сферах суспільного буття. У результаті зростання ролі регіонів у проведенні економічних перетворень і становленні нових форм господарювання інвестиційна складова забезпечення регіонального розвитку набуває нової значимості та потребує уточнення й поглиблення теоретико-методологічних засад дослідження. Підвищення рівня конкурентоспроможності економіки регіонів України потребує системного підходу до ідентифікації їх інвестиційного потенціалу, визначення резервів формування інвестиційних ресурсів регіону, диверсифікації напрямів їх використання та оптимізації організаційно-правових умов задля нарощування інвестиційного потенціалу.

Розглянуті складові інвестиційного потенціалу відіграють важливе значення у забезпеченні збалансованого і пропорційного розвитку регіону. На основі проведеного дослідження поглиблено теоретичні підходи до вивчення складових інвестиційного потенціалу регіону через уточнення характеристик таких складових, як бюджет розвитку, поточні доходи і заощадження населення у матеріальній та нематеріальній формах.

Усі складові інвестиційного потенціалу регіону взаємопов'язані між собою, тобто виключення або якісне погіршення одного із них викличе зміни й в інших їх складових. Тому обов'язковою умовою його ефективного формування має бути консолідація всіх можливих інвестиційних джерел та нарощення їх якісних характеристик. Вивчення змісту та структури інвестиційного потенціалу регіону, умов та можливостей його формування й використання дозволяє розробити комплексну методику їх аналітичного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абыкаев Н. Инвестиционный потенциал и экономический рост (методологический аспект) / Н. Абыкаев // Экономист. – 2000. – №6. – С. 58–66.
2. Бюджетний кодекс України: Офіц. текст із змін. станом на 1 бер. 2007 р. / М-во юстиції України. – К.: Вид. дім “Ін Юре”, 2007. – 352 с.
3. Герасимчук З.В., Ткачук В.Р. Джерела формування інвестиційного потенціалу регіону / З.В. Герасимчук, В.Р. Ткачук // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: Наук. зб. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпат. нац. унів. ім. Василя Стефаника, 2007. – Вип. 3. – Т.2 – С. 169–176.
4. Гомольська В. Організаційно-економічні аспекти поліпшення інвестиційного клімату регіону / В. Гомольська // Регіональна економіка. – 2003. – №3. – С. 62–70.
5. Грошово-кредитна та банківська статистика / Бюлетень Національного банку України. – 2007. – №2 (167). – С. 80–187.
6. Гуртов В.К. Инвестиционные ресурсы / В.К. Гуртов. – М.: Экзамен, 2002. – 384 с.
7. Данилишин Б.М. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: методологія і практика / Б.М. Данилишин, Л.Г. Чернюк, М.І. Фашевський; НАН України, Рада по вивч. продукт. сил України. – Черкаси: ЧДТУ, 2006. – 315 с.
8. Катасонов В.Ю. Инвестиционный потенциал экономики: механизмы формирования и использования / В.Ю. Катасов. – М.: “Анкил”, 2005. – 328 с.
9. Луніна І., Вахненко Т. Підвищення ефективності місцевих запозичень в Україні / І.Луніна, Т.Вахненко // Економіст. – 2005. – №10. – С. 38–41.
10. Мартиненко В. Інвестиційний потенціал: проблеми виміру та оцінки / В. Мартиненко // Вісник НБУ. – 2000. – №2. – С. 60–61.
11. Просяник В.М. Інвестиційні ресурси: теоретичний та прикладний аналіз / В.М. Просяник. – Харків: Гриф, 2001. – 78 с.

12. Советский энциклопедический словарь / ред. А.М. Прохоров. – М. Советская энциклопедия, 1988. – 1630 с.
13. Ципліцька О.О. Капіталізація банківської системи України в умовах економічної кризи / О.О. Ципліцька // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія: Економіка, 2008. – Т. 99. – Вип. 86. – С. 24–28.
14. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 9 місяців 2010 року / Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/npf_3kv_2010.pdf. – Заголовок з екрану.
15. Капітальні інвестиції за січень – вересень 2010 року / Експрес випуск від 15.11.2010 № 263 // Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
16. Грошово-кредитна та банківська статистика / Бюлетень Національного банку України. – 2010. – №9 (210). – С. 88–131.

УДК 636.2 (477.46)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Яценко В.М., д.е.н., професор

Черкаський державний технологічний університет

В статье рассмотрены вопросы развития молочного скотоводства в Черкасской области. Проанализировано положение отрасли на данный момент и рассчитаны прогнозные данные производства молока и молочных продуктов.

Ключевые слова: рынок, молочнопродуктовый подкомплекс, эффективность, производительность, производство, прогноз.

The problems of development of the milk market in Cherkassy region are considered in the article. The present state of the branch is analyzed and the perspectives of development of milk products complex are designed.

Key words: market, dairy product subcomplex, efficiency, productivity.

Вступ. Важливим завданням економіки на сучасному етапі в молокопродуктовому комплексі є задоволення потреб населення в молоці і молочних продуктах, підвищення ефективності маслосираробної і молочної промисловості. Виконати це завдання можливо тільки при формуванні та функціонуванні ефективного ринку продовольства, складовою якого є ринок молока і молокопродукції.

Переважає більшість підприємств молокопродуктового підкомплексу не здійснила організаційно-економічних змін в своїй виробничій діяльності, адекватних змінам зовнішнього середовища. Нездатність господарювати в нових умовах, низька купівельна спроможність населення та ряд макроекономічних факторів призвели до збитковості підприємств, які займаються виробництвом та переробкою молока.

Постановка завдання. Дослідженню проблем функціонування підприємств молокопродуктового підкомплексу та їх ефективного вирішення присвячено цілий ряд робіт вітчизняних науковців, зокрема, Г. В. Балабанова, П. С. Березівського, В. В. Борщевського, Л. І. Бровко, А. М. Волик, Н. Є. Голомші, В. Н. Зимовця, В. П. Кирилейзи, В. П. Коткова, Т. Л. Мостенської, П. Т. Саблука, С. О. Шевельової, О. М. Шпичака.

Разом з тим, потребують вирішення не лише проблеми підвищення економічної ефективності виробництва в нових умовах господарювання, а й форми організаційно-економічних зв'язків між головними суб'єктами ринку молока та молокопродуктів, рівень соціальної ефективності виробництва.

Результати. Стан ринку молока та молокопродуктів є потужним фактором впливу на продовольчу безпеку. В структурі нормального раціону людини молокопродукти займають 20 % енергоцінності споживчого кошика.